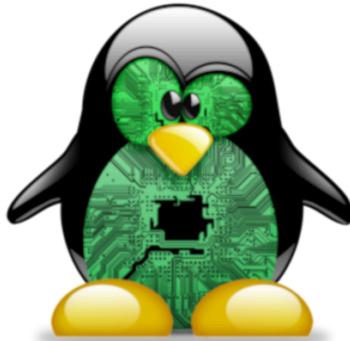

Linux

Linux İşletim Sistemi

Son güncelleme : 12/2025

İçindekiler

- ▶ [Komut Satırı](#)
- ▶ [Metin İşlemleri](#)
- ▶
- ▶

17 July Tarihçe

Linux'un nasıl ortaya çıktığını öğrenmek için, 1969'a, Ken Thompson ve Dennis Ritchie'nin Bell Laboratuvarlarında UNIX işletim sistemini geliştirdikleri zamana dönemlim. Daha sonra taşınamabilirliği artırmak için C dilinde yeniden yazıldı ve sonunda yaygın olarak kullanılan bir işletim sistemi haline geldi.

Yaklaşık on yıl sonra, Richard Stallman, GNU (GNU, UNIX Değildir) projesi üzerinde çalışmaya başladı. Bu proje kapsamında Hurd adında bir GNU çekirdeği geliştirildi, ancak maalesef asla tamamlanmadı. Bunun sonucu olarak, özgür yazılım lisansı olan GNU Genel Kamu Lisansı (GPL) de oluşturuldu.

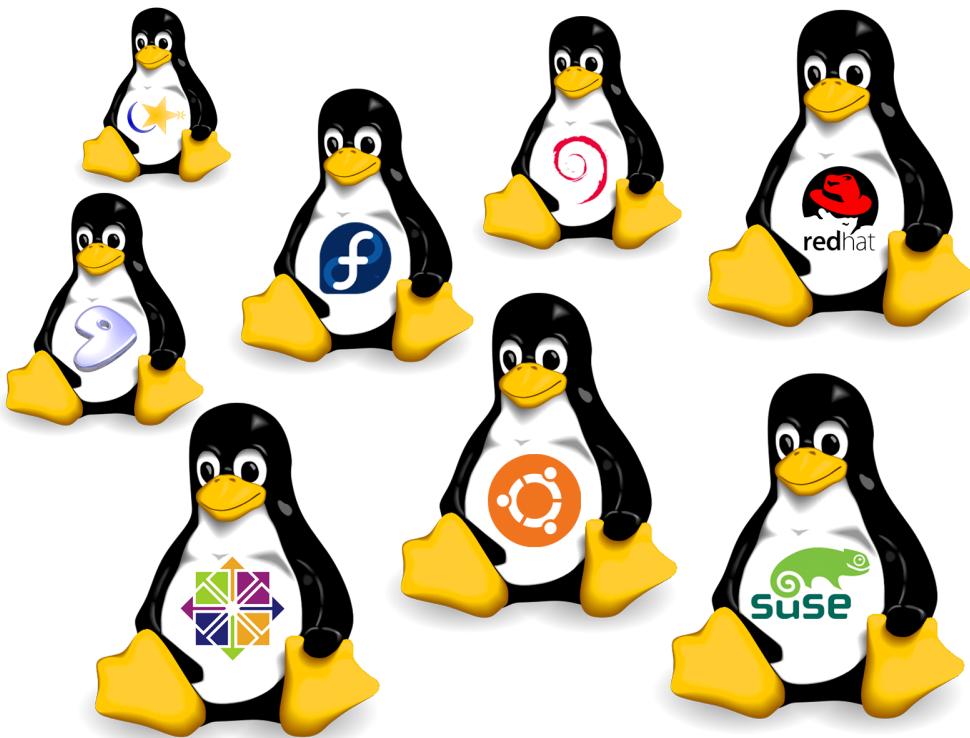
Çekirdek, işletim sisteminin en önemli parçasıdır. Donanımın yazılımla iletişim kurmasını sağlar. Biz kullanıcılar sistemde bulunan yazılımlar ile çekirdeğe emirler veririz, çekirdekde donanıma o işi yaptırır. Çekirdeğin sisteminizde olup biten her şeyi kontrol eder.

Bu dönemde BSD, MINIX vb. gibi diğer UNIX benzeri sistemler geliştirildi. Ancak, tüm bu UNIX benzeri sistemlerin ortak noktası, tek bir çekirdek eksikliğiydı.

Ardından 1991'de Linus Torvalds adında genç bir adam, bugün bildiğimiz Linux çekirdeğini geliştirmeye başladı.

Sonuç olarak GNU yazılımları ve linux çekirdeğinin birleşimi ile ortaya açık kaynak, özgür bi işletim sistemi çıkmıştır.

Linux Dağıtımları

Bir Linux sistemi üç ana bölümden oluşur:

- **Donanım:** Bu, sisteminizin çalıştığı tüm donanımları, bellek, CPU, diskler vb. içerir.
- **Linux Çekirdeği:** Yukarıda belirttiğimiz gibi, çekirdek işletim sisteminin merkezidir. Donanımı yönetir ve sistemle nasıl etkileşim kuracağını söyler.
- **Kullanıcı Alanı:** Bu, bizler gibi kullanıcıların çeşitli yazılımlar ile doğrudan sistemle etkileşim kuracağı yerdir.

Seçilebilecek birçok Linux dağıtım vardır, sadece en popüler seçeneklere göz atacağız.

► Debian Dağıtımı

Genel Bakış

Debian, tamamen özgür ve açık kaynaklı yazılımlardan oluşan bir işletim sistemidir. Geniş çapta bilinen ve 20 yılı aşkın süredir geliştirilmektedir. Kullanabileceğiniz üç ana sürümü vardır: Stable (kararlı), Testing (test) ve Unstable (kararsız).

Sürümler

Stable: Genel olarak kullanılması iyi olan bir sürüm. Sisteminizde kararlılık ve güvenlik öncelikliyse bu sürümü tercih edebilirsiniz.

Testing ve Unstable: Sürekli güncelleme (rolling release) alan dallarıdır. Bu, bu dallardaki aşamalı değişiklıkların sonunda Stable sürümüne dahil olacağı anlamına gelir. Örneğin, Windows XP'den Windows 10'a yükseltme yapmak istiyorsanız, tam bir Windows 10 kurulumu yapmanız gereklidir. Ancak Testing sürümünü kullanıyorsanız, tam bir kurulum yapmadan bir sonraki işletim sistemi sürümü olana kadar otomatik olarak güncellemeleri alacaksınız.

Paket Yönetimi

Debian, kendi paket yönetim (APT) araçlarını kullanır. Her Linux dağıtımlı paketleri farklı şekilde kurar, yönetir ve farklı paket yönetim araçları kullanır.

Yapılabilirlik

Debian en son güncellemeleri almasa da son derece kararlıdır. İyi bir "temel" işletim sistemi ariyorsanız, bu sizin için doğru tercih olabilir.

Kullanım Alanları

Debian, her platform için genel olarak harika bir işletim sistemidir.

► Red Hat Enterprise Linux Dağıtımı

Genel Bakış

Red Hat Enterprise Linux, genellikle RHEL olarak adlandırılır ve Red Hat tarafından geliştirilir. RHEL, ücretsiz yeniden dağıtımı kısıtlamak için katı kurallara sahiptir, ancak yine de kaynak kodunu ücretsiz olarak sağlar.

Paket Yönetimi

RHEL, Debian'dan farklı bir paket yöneticisi olan RPM paket yöneticisini kullanır.

Yapılabilirlik

RHEL tabanlı işletim sistemleri, Debian tabanlı işletim sistemlerinden biraz farklılık gösterecek, özellikle paket yönetiminde daha belirgin olacaktır.

Kullanım Alanları

Adından da anlaşılacağı gibi, çoğunlukla kurumsal alanda kullanılır, bu nedenle sağlam bir sunucu işletim sisteme ihtiyacınız varsa bu iyi bir tercih olacaktır.

► Ubuntu Dağıtımı

Genel Bakış

Kişisel bilgisayarlar için en popüler Linux dağıtımlarından biri Ubuntu'dur. Ubuntu ayrıca varsayılan olarak kendi masaüstü ortamı yönetici Unity'yi yayınlar.

Paket Yönetimi

Ubuntu, Canonical tarafından geliştirilen Debian tabanlı bir işletim sistemidir. Dolayısıyla temel olarak Debian paket yönetim sistemini kullanır.

Yapılabilirlik

Linux'a başlamak isteyen yeni başlayanlar için Ubuntu harika bir seçenekdir. Ubuntu, kullanıcı dostu arayüzü ve geniş çapta benimsenilmesine yol açan kullanım kolaylığı sunar. Yaygın olarak kullanılmakta ve desteklenmektedir ve kullanılabilirlik açısından diğer işletim sistemleri gibi OSX ve Windows'a en çok benzerlik gösterir.

Kullanım Alanları

Masaüstü, dizüstü bilgisayar ve sunucu dahil olmak üzere her platform için uygundur.

► Fedora Dağıtımı

Genel Bakış

Red Hat tarafından desteklenen Fedora Projesi, açık kaynaklı ve ücretsiz yazılımları içeren, topluluk odaklı bir projedir. Red Hat Enterprise Linux, Fedora'dan dallanarak geliştirilir, bu nedenle Fedora'yı bir upstream RHEL işletim sistemi olarak düşünübilirsiniz. Sonuç olarak, Red Hat Enterprise Linux, kapsamlı test ve kalite güvencesinden sonra Fedora'dan güncellemeler alacaktır. Fedora'yı, Debian yerine Red Hat altyapısı kullanan bir Ubuntu eşdeğeri olarak düşünübilirsiniz.

Paket Yönetimi

Fedora, Red Hat paket yöneticisini kullanır.

Yapılabilirlik

Red Hat tabanlı bir işletim sistemi kullanmak istiyorsanız, bu kullanıcı dostu bir versiyondur.

Kullanım Alanları

Fedora, Red Hat tabanlı bir işletim sistemini fiyat etiketi olmadan kullanmak istiyorsanız harika bir seçimdir. Masaüstü ve dizüstü bilgisayarlar için önerilir.

► Linux Mint Dağıtımı

Genel Bakış

Linux Mint, Ubuntu tabanlı bir işletim sistemidir. Ubuntu'nun yazılım depolarını kullanır, böylece her iki dağıtımında da aynı paketler kullanılabilir. Ubuntu'dan daha hafif bir dağıtım tercih ediyorsanız, Linux Mint ilginizi çekebilir.

Paket Yönetimi

Linux Mint, Ubuntu tabanlı olduğundan Debian paket yöneticisini kullanır.

Yapılabilirlik

Harika bir kullanıcı arayüzü sunar, yeni başlayanlar için uygundur ve Ubuntu'dan daha az gereksiz yazılım içerir.

Kullanım Alanları

Masaüstü ve dizüstü bilgisayarlar için uygundur.

► Arch Linux Dağıtımı

Genel Bakış

Arch Linux, %100 topluluk tarafından yönetilen, hafif ve esnek bir Linux dağıtımdır. Debian'a benzer şekilde, Arch da sürekli güncelleme modelini (rolling release) kullanır, bu nedenle kademeli güncellemeler sonunda Stable (kararlı) sürüm haline gelir. Sistemi ve işlevlerini anlamak için gerçekten uygulamalı olarak öğrenmeniz gereklidir, ancak karşılığında sisteminiz üzerinde tam ve eksiksiz kontrol elde edersiniz.

Paket Yönetimi

Paketleri kurmak, güncellemek ve yönetmek için kendi paket yöneticisi Pacman'ı kullanır.

Yapılabilirlik

Hafif bir işletim sistemi istiyor ve Linux'u gerçekten anlamak istiyorsanız Arch'ı kullanın! Biraz öğrenme eğrisi olsa da, hardcore Linux kullanıcıları için harika bir seçimdir.

Kullanım Alanları

Masaüstü ve dizüstü bilgisayarlar için uygundur. Ayrıca Raspberry Pi gibi küçük bir cihazınız varsa ve üzerine hafif bir işletim sistemi kurmanız gerekiyorsa, Arch'ı tercih edebilirsiniz.

► openSUSE Dağıtımı

Genel Bakış

openSUSE Linux, tüm dünyadaki Özgür ve Açık Kaynaklı Yazılım topluluğunun bir parçası olarak açık, şeffaf ve dosta bir şekilde birlikte çalışan openSUSE Projesi tarafından yaratılmıştır. openSUSE, halen çalışmakta olan ikinci en eski Linux dağıtımidir ve ödüllü SUSE Linux Enterprise ürünleriyle taban sistemini paylaşır.

Paket Yönetimi

RPM paket yöneticisini kullanır.

Yapılabilirlik

openSUSE, yeni bir Linux kullanıcısı için harika bir seçenekdir. Kullanımı kolay bir grafiksel kurulum/yönetim uygulaması (YaST) ve düzenli bir temel sistem sunar, kurcalamaya kolay açıktır. openSUSE, ister fotoğraflarınız, videolarınız, müzikleriniz ister kodunuz olsun, internet'in keyfini virüslerden/casus yazılımlardan endişe duymadan çıkarmanız ve yaratıcılığınızı ortaya koymaınız için ihtiyacınız olan her şeyi içerir.

Kullanım Alanları

openSUSE Leap, masaüstü PC ve dizüstü bilgisayarda kullanımına tamamen uygundur.

Komut Satırı

[Başa Dön](#)

Kabuk (Shell)

Kabuk, temelde klavyenizden komutlarınızı alıp bunları işletim sisteme göndererek gerçekleştirilmesini sağlayan bir programdır. Daha önce bir GUI (grafiksel arayüz) kullandığınız, "Terminal" veya "Konsol" gibi programları görmüşsunuzdur. Bunlar sizin için bir kabuk başlatan programlardır.

Bu belgede kabuk programı bash (Bourne Again SHell) kullanacağız, hemen hemen tüm Linux dağıtımları varsayılan olarak bash kabuğunu kullanır. Ksh, zsh, tsch gibi başka kabuklar da mevcuttur, ancak en çok kullanılan kabuk programı bash'dir.

Genel görünümü (prompt) aşağıdaki gibidir.

```
kullanıcı_adı@bilgisayar_adı:su_anki_dizin  
ali@pc:/home/ali $
```

Promptun sonunda \$ simbolünü gördünüz mü? Farklı kabukların farklı promptları olacaktır, bizim durumumuzda \$ simbolü Bash, Bourne veya Korn kabuğunu kullanan normal bir kullanıcı içindir, komutu yazarken bu simbolü eklemeyin.

Basit bir komut olan echo ile başlayalım. echo komutu, metin argümanlarını ekrana yazdırır.

```
$ echo Merhaba Dünya
```

pwd (Print Working Directory / Çalışma Dizini Yazdır)

Linux'ta her şey bir dosyadır, Linux'u derinlemesine öğrendikçe bunu anlayacaksınız, ancak şimdilik sadece bunu aklınızda bulundurun. Her dosya, hiyerarşik bir dizin ağacında organize edilir. Dosya sistemindeki ilk dizin, kök dizin olarak adlandırılır. Kök dizinde, daha fazla klasör ve dosya depolayabileceğiniz birçok klasör ve dosya bulunur.

Bu dosya ve dizinlerin konumları yollar olarak adlandırılır.

Dosya sisteminde gezinmek, tipki gerçek hayatı olduğu gibi, nerede olduğunuzu ve nereye gideceğinizi bilmeniz yararlıdır. Nerede olduğunuzu görmek için pwd komutunu kullanabilirsiniz, bu komut "çalışma dizinini yazdır" anlamına gelir ve yalnızca hangi dizinde olduğunuzu gösterir, yolun kök dizinden geldiğini unutmayın.

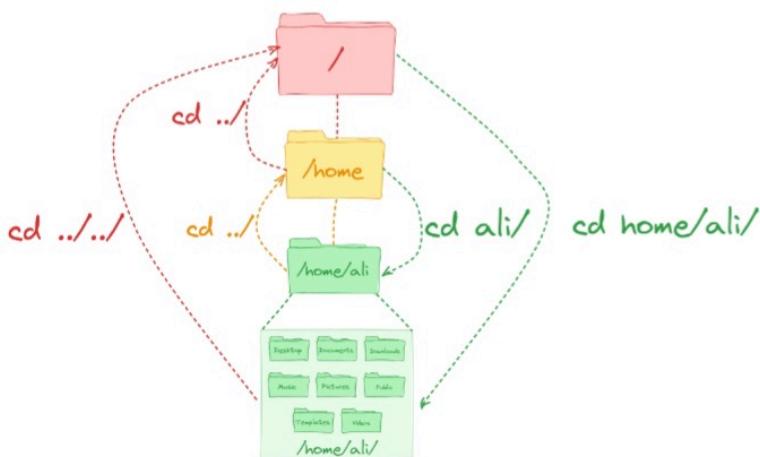
```
$ pwd
```

cd (Change Directory / Dizin Değiştir)

Şimdi nerede olduğunuzu öğrendiğinize göre, dosya sisteminde biraz dolaşabileceğimize bakalım. Dosya sisteminde gezinmek için yolları kullanmamız gerektiğini unutmayın. Yol belirtmenin mutlak ve görelî olmak üzere iki farklı yolu vardır.

Mutlak yol: Bu, kök dizinden itibaren olan yoldur. Kök dizin en önemli dizindir. Kök dizin genellikle bir eğiç çizgi "/" olarak gösterilir. Yolunuz her zaman "/" ile başladığında, kök dizinden başladığınız anlamına gelir. Örneğin, `/home/ali/Masaüstü`

Görelî yol: Bu, dosya sistemindeki bulunduğu konumdan itibaren olan yoldur. Eğer `/home/ali/Dökümanlar` konumunda olsaydım ve Dökümanlar içinde vergiler adında bir dizine gitmek isteseydim, `/home/ali/Dökümanlar/vergiler` gibi kök dizinden tüm yolu belirtmemeye gerek yok, bunun yerine sadece `vergiler/` dizinine gidebilirim.

Artık yolların nasıl çalıştığını bildiğinize göre, istediğimiz dizine geçmemize yardımcı olacak bir şeye ihtiyacımız var. Neyse ki, bunu yapmak için `cd` "dizin değiştir" komutu kullanılır.

```
$ cd /home/ali/Pictures
```

Böylece şimdi dizin konumumu `/home/ali/Pictures` olarak değiştirdim.

Şimdi bu dizinden Hawaii adında bir klasörüm var, şu şekilde o klasöre gidebilirim:

```
ali@pc:/home/ali/Pictures $ cd Hawaii
```

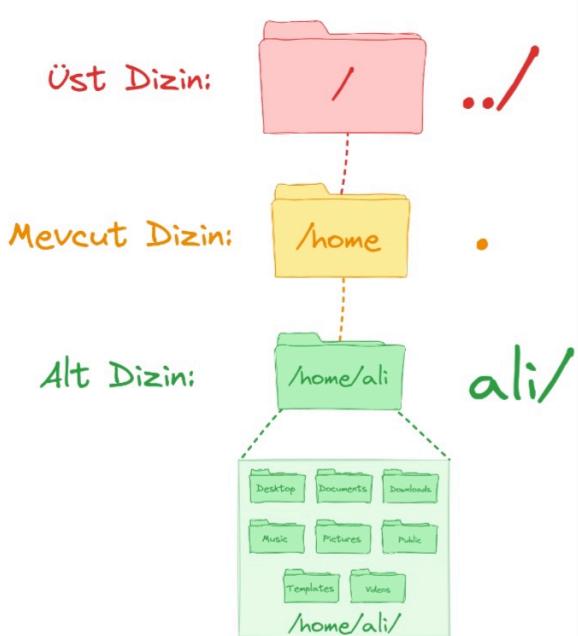
Sadece klasörün adını nasıl kullandığımı fark ettiniz mi? Çünkü zaten `/home/ali/Pictures` konumundaydım.

Her zaman mutlak ve görelî yollarla gezinmek oldukça yorucu olabilir, Neyse ki, size yardımcı olacak bazı kısayollar var.

- ▶ **. (geçerli dizin):** Şu anda bulunduğuuz dizindir.
- ▶ **.. (üst dizin):** Sizi şu anki konumunuzun bir üst dizinine götürür.
- ▶ **~ (ana dizin):** Bu dizin varsayılan olarak "ana dizininize" (`~/home/kullanıcı_adı`) gider.
- ▶ **- (önceki dizin):** Bu sizi az önce bulundığınız önceki dizine götürür.

Örnekler:

```
$ cd . # geçerli dizinde kal  
$ cd .. # bir üst dizine git  
$ cd ~ # ana dizine git  
$ cd - # önceki dizine git
```


ls (List Directories)

Dizin içeriklerini listelemek `ls` komutunu kullanabiliriz. `ls` komutu varsayılan olarak geçerli dizindeki dizinleri ve dosyaları listeler, ancak hangi dizinin dizinlerini listelemek istediğiniz belirtebilirsiniz.

```
$ ls
```

```
$ ls /home/ali
```

Ayrıca bir dizindeki tüm dosyaların görünmeyeceğini de unutmayın. Nokta ile başlayan dosya adları gizlidir, ancak bunları `ls` komutuyla görebilirsiniz ve `-a` (tümü için a) işaretini ekleyebilirsiniz.

```
$ ls -a
```

Bir başka `ls` işaretti, `-l` uzun formatta ayrıntılı bir dosya listesi gösterir. Bu size ayrıntılı bilgi gösterecektir, soldan başlayarak: dosya izinleri, bağlantı sayısı, sahip adı, sahip grubu, dosya boyutu, son değişiklik zaman damgası ve dosya/dizin adı.

```
ali@pc:~$ ls -l  
total 80  
drwxr-x--- 7 ali ali 4096 Nov 20 16:37 Desktop  
drwxr-x--- 2 ali ali 4096 Oct 19 10:46 Documents
```

```
drwxr-x--- 4 ali ali 4096 Nov 20 09:30 Downloads
drwxr-x--- 2 ali ali 4096 Oct 7 13:13 Music
drwxr-x--- 2 ali ali 4096 Sep 21 14:02 Pictures
drwxr-x--- 2 ali ali 4096 Jul 27 12:41 Public
drwxr-x--- 2 ali ali 4096 Jul 27 12:41 Templates
drwxr-x--- 2 ali ali 4096 Jul 27 12:41 Videos
```

Sık kullanılan argümanlar

-l

Uzun listeleme formatı (izinler, sahip, grup, boyut, tarih).

```
ls -l
```

-h

Dosya boyutlarını insan okunabilir biçimde gösterir (KB, MB, GB).

Genellikle **-l** ile birlikte kullanılır.

```
ls -lh
```

-a

Gizli dosyaları da listeler (`.` ile başlayanlar).

```
ls -a
```

-A

Gizli dosyaları listeler ancak `.` ve `..` hariç tutar.

```
ls -A
```

Sıralama Seçenekleri

- **-t**

Dosyaları son değiştirilme zamanına göre sıralar.

```
ls -lt
```

-s

Dosyaları boyutlarına göre sıralar.

```
ls -ls
```

-r

Ters sıralama yapar.

```
ls -ltr
```

Dosya Türleri ve Ayırt Etme

- **-F**

Dosya türünü sonuna ek işaretle belirtir:

- / → dizin
- * → çalıştırılabilir dosya
- @ → sembolik link

```
ls -F
```

```
--color=auto
```

Dosya türlerine göre renklendirerek gösterir (çoğu dağıtımda varsayılan).

```
ls --color=auto
```

Dizin ve Alt Dizin İşlemleri

- **-d**

Dizinin içeriğini değil, dizinin kendisini listeler.

```
ls -ld /etc
```

```
-R
```

Alt dizinlerle birlikte recursive (özyinelemeli) listeleye yapar.

```
ls -R
```

Zaman Bilgileri

- **-u**

Son erişim zamanına göre listeler.

```
ls -lu
```

```
-c
```

Son durum değişikliği zamanına göre listeler.

```
ls -lc
```

Yaygın Kullanım Kombinasyonları

- `ls -lah`
Tüm dosyalar, detaylı liste, okunabilir boyutlar.
- `ls -ltrh`
En eski dosyalar üstte olacak şekilde detaylı ve okunabilir liste.
- `ls -ld */`
Sadece dizinleri uzun formatta listeler.

Kısa Özeti Tablosu

Argüman	Açıklama
<code>-l</code>	Detaylı liste
<code>-a</code>	Gizli dosyalar
<code>-h</code>	Okunabilir boyut
<code>-t</code>	Zamana göre sıralama
<code>-r</code>	Ters sıralama
<code>-S</code>	Boyuta göre sıralama
<code>-R</code>	Alt dizinlerle
<code>-F</code>	Dosya türü işaretü
<code>-d</code>	Dizinin kendisini gösterir

touch

Touch, yeni boş dosyalar oluşturmanıza olanak tanır.

```
$ touch <dosya>
```

Touch ayrıca mevcut dosya ve dizinlerde zaman damgalarını değiştirmek için kullanılır. Deneyin, bir dosyada `ls -l` komutunu kullanın ve zaman damgasını not edin, ardından o dosyaya `touch` komutunu uygulayın, zaman damgası güncellenecektir.

file

Linux'ta, dosya adlarının dosyanın içeriğini temsil etmesi gerekmek. Aslında GIF olmayan `komik.gif` adında bir dosya oluşturabilirsiniz. Bu onun bi GIF dosyası olduğu anlamına gelmez.

Bir dosyanın ne tür bir dosya olduğunu bulmak için `file` komutunu kullanabilirsiniz. Bu komut, dosyanın içeriğinin bir açıklamasını size gösterecektir.

```
$ file komik.gif
```

cat

Dosya okumak için kullanılır. Bu komut, concatenate (birleştirmek) kelimesinin kısaltmasıdır, yalnızca dosya içeriğini görüntülemez, aynı zamanda birden fazla dosyayı birleştirebilir ve size çıktıları gösterebilir.

```
$ cat dogfile birdfile
```

Ancak büyük dosyaları görüntülemek için pek uygun değildir ve yalnızca kısa içerikler için kullanılır.

less

Basit çıktılarından daha büyük metin dosyaları görüntüleyecekseniz, "az daha fazladır" (aslında benzer bir şey yapan `more` adında bir komut vardır ancak `more` komutunda geri gidemezsınız). Metin, sayfa sayfa görüntülenir, böylece bir metin dosyasında sayfa sayfa gezinebilirsiniz.

Devam edin ve bir dosyanın içeriğine `less` komutu ile bakın. `less` komutundayken, dosyada gezinmek için diğer klavye komutlarını kullanabilirsiniz.

```
$ less /home/ali/Dökümanlar/metin1
```

`less` içinde gezinmek için aşağıdaki komutları kullanın:

- **q** - `less` programından çıkış komut satırına geri dönmek için kullanılır.
- **Sayfa yukarı, Sayfa aşağı, Yukarı ve Aşağı okları** - Ok tuşları ve sayfa tuşlarını kullanarak gezinin.
- **g** - Metin dosyasının başına gitmek için kullanılır.
- **G** - Metin dosyasının sonuna gitmek için kullanılır.
- **/arama** - Metin belgesinin içinde belirli metinleri arayabilirsiniz. Aramak istediğiniz kelimelerin öncesine / işaretini ekleyin.
- **h** - `less` programını kullanırken nasıl kullanılacağı hakkında biraz yardıma ihtiyacınız varsa, `h` komutunu kullanarak yardım ekranına erişebilirsiniz.

history

Kabukta, daha önce girdiğiniz komutların bir geçmişi vardır, aslında bu komutlara göz atabilirsiniz. Bu, daha önce kullandığınız bir komutu yeniden yazmadan bulup çalıştmak istediğinizde oldukça faydalıdır.

- **Komut geçmişinizi görmek:**

```
$ history
```

- **Önceki komutu tekrar çalıştmak:** Yukarı ok tuşuna basın.
- **Son komutu tekrar çalıştmak:**

```
!!
```

Örneğin, `cat dosya1` yazdysanız ve tekrar çalıştmak istiyorsanız, sadece `!!` yazıp Enter'a basabilirsiniz. Bu, en son çalıştırığınız komutu çalıştıracaktır.

- **Ters arama:** `Ctrl-R` tuşlarına birlikte basın. Bu, ters arama komutudur. `Ctrl-R`'ye basıp aradığınız komutun bir kısmını yazmaya başlarsanız, size eşleşmeleri gösterecektir. `Ctrl-R` tuşuna tekrar basarak bunlar arasında gezinebilirsiniz. Kullanmak istediğiniz komutu bulduktan sonra Enter tuşuna basmanız yeterlidir.

- **Ekrانı temizleme:**

```
$ clear
```

- **Tab tuşu ile tamamlama:** Komut satırı ortamında en kullanışlı özelliklerden biri tab tuşu ile tamamlamadır. Bir komutun, dosyanın, dizinin vb. başlangıcını yazmaya başlarsanız ve Tab tuşuna basarsanız, arama yaptığınız dizinde bulduğu şeye göre otomatik tamamlama yapacaktır. Örneğin, `chrome` komutunu çalıştırılmaya çalışıyorsanız, `chr` yazıp Tab tuşuna basabilirsınız, otomatik olarak `chrome` tamamlanacaktır.

cp (Copy)

Dosyaları diğer işletim sistemlerinde kopyalayıp yapıştmaya benzer şekilde, kabuk bize bunu yapmanın daha da basit bir yolunu sunar.

- **Tek bir dosya kopyalama:**

```
$ cp <kopyalanacak_dosya> <hedef_konum>
```

`kopyalanacak_dosya` kopyalamak istediğiniz dosyadır ve `hedef_konum` dosyayı kopyaladığınız yerdir.

Örnek:

```
$ cp metin.txt /home/ali/Dökümanlar/
```

Bu komut, `metin.txt` adlı dosyayı `/home/ali/Dökümanlar/` dizinine kopyalar.

- **Çoklu dosya ve dizin kopyalama:**

Birden fazla dosya ve dizini kopyalayabilirsiniz ve ayrıca joker karakterleri de kullanabilirsiniz. Joker karakter, arama daha fazla esneklik kazandıran bir desen tabanlı seçimi temsil eden bir karakterdir. Daha fazla esneklik için her komutta joker karakterleri kullanabilirsiniz.

Joker karakterler:

- `*`: Tüm tek karakterleri veya herhangi bir dizeyi temsil eder.
- `?`: Tek bir karakteri temsil eder.
- `[]`: Köşeli parantez içinde yer alan herhangi bir karakteri temsil eder.

Örnek:

```
$ cp *.jpg /home/ali/Resimler
```

Bu komut, geçerli dizinizdeki tüm `.jpg` uzantılı dosyaları `Resimler` dizinine kopyalar.

- **Yinelenen dizin kopyalama:**

Yararlı bir komut, `-r` (recursive, yinelenen) işaretini kullanmaktadır. Bu, bir dizin içindeki dosyaları ve dizinleri yinelemeli olarak kopyalar.

Örnek:

```
$ cp -r Kabak /home/ali/Dökümanlar
```

Not: Aynı ada sahip bir dosyayı bir dizine kopyalarsanız, kopyaladığınız şey her neyse, var olan dosya üzerine yazılır. Bu, yanlışlıkla üzerine yazılmasını istemediğiniz bir dosyanız varsa iyi değildir. Dosyayı üzerine yazmadan önce size sormak için `-i` (interactive, etkileşimli) işaretini kullanabilirsiniz.

Örnek:

```
$ cp -i süperdosyam /home/pete/Resimler
```

mv (Move)

`mv` komutu, dosyaları taşımak ve yeniden adlandırmak için kullanılır. `cp` komutuna benzer şekilde çalışır ancak dosyaları kopyalamak yerine taşıır.

Dosya Yeniden Adlandırma

Dosyaları şu şekilde yeniden adlandırabilirsiniz:

```
$ mv <eski_dosya> <yeni_dosya>
```

Dosya Taşıma

Bir dosyayı farklı bir dizine şu şekilde taşıyabilirsiniz:

```
$ mv dosya2 /home/pete/Dökümanlar
```

Çoklu Dosya Taşıma

Birden fazla dosyayı şu şekilde taşıyabilirsiniz:

```
$ mv dosya_1 dosya_2 /bir_dizin
```

Dizin Yeniden Adlandırma

Dizinleri de şu şekilde yeniden adlandırabilirsiniz:

```
$ mv <dizin1> <dizin2>
```

Üzerine Yazma

Bir dosyayı veya dizini `mv` ile taşırsanız, aynı dizindeki herhangi bir şeyin üzerine yazar. Bu davranışın değiştirmek için `-i` işaretini kullanabilirsiniz.

```
$ mv -i dizin1 dizin2
```

Yedek Oluşturma

Taşıma işlemini gerçekleştirmek ve üzerine yazmak istediğiniz varsayıyalım. Ayrıca o dosyanın bir yedeğini oluşturabilir ve eski sürümü yalnızca bir ~ ile yeniden adlandırabilirsiniz.

```
$ mv -b dizin1 dizin2
```

mkdir (Make Directory)

Oluşturduğumuz tüm dosyaları depolamak için dizinlere ihtiyacımız olacak. `mkdir` (Make Directory) komutu bunun için kullanılır, var olmayan bir dizin oluşturur. Aynı anda birden fazla dizin bile oluşturabilirsiniz.

```
$ mkdir kitaplar resimler
```

Ayrıca `-p` (parent, üst dizin) işaretini ile aynı anda alt dizinler de oluşturabilirsiniz.

```
$ mkdir -p kitaplar/hemingway/favoriler
```

rm (Remove)

Birçok dosya oluşturduk, şimdi bazlarını silelim. Dosyaları silmek için `rm` komutunu kullanabilirsiniz. `rm` (remove) komutu, dosya ve dizinleri silmek için kullanılır.

```
$ rm dosya1
```

Dikkat: `rm` komutunu kullanırken dikkatli olun. Silinen dosyaları geri getirmek için sihirli bir çöp kutusu yoktur. Silindikten sonra sonsuza kadar kaybolurlar. Bu yüzden dikkatli olun.

Neyse ki, ortalama bir kullanıcının önemli dosyaları kolayca silmesini önlemek için bazı güvenlik önlemleri alınmıştır. Yazma korumalı dosyalar, silinmeden önce sizden onay ister. Bir dizin yazma korumalıysa, kolayca silinemez.

- `-f` veya **force** seçeneği, `rm` komutuna tüm dosyaları silmesini (yazma korumalı olsalar bile) kullanıcıya sormadan silmesini söyler (tabii ki gerekli izinlere sahipseniz).

```
$ rm -f dosya1
```

- Diğer birçok komutta olduğu gibi `-i` işaretini eklemek, dosyaları veya dizinleri gerçekten silmek isteyip istemediğinizi soran bir uyarı görüntüler.

```
$ rm -i dosya
```

- Varsayılan olarak `rm` ile bir dizini silemezsiniz. İçerdiği tüm dosyaları ve alt dizinleri silmek için `-r` (recursive, yinelemeli) işaretini eklemeniz gereklidir.

```
$ rm -r dizin
```

- `rmdir` komutuyla boş bir dizini silebilirsiniz.

```
$ rmdir dizin
```

find

Sistemde bu kadar çok dosya varken, belirli bir dosyayı bulmaya çalışmak biraz zor olabilir. Neyse ki, bunun için kullanabileceğimiz bir komut var: `find`

`find` komutunu kullanarak hangi dizinde arama yapacağınızı ve ne aradığınızı belirtmeniz gereklidir. Bu örnekte, `puppies.jpg` adlı bir dosya aramaya çalışıyoruz.

- Dosya adına göre arama:

```
$ find /home -name puppies.jpg
```

- Dosya türüne göre arama:

Aradığınız dosyanın türünü de belirtebilirsiniz. Örneğin, bir klasör aramak için `-type d` seçeneğini kullanabilirisiniz.

```
$ find /home -type d -name MyFolder
```

Bu komutta, aradığımız dosya türünü (`d`) (dizin) olarak ayarladık ve yine `MyFolder` adına göre arama yapıyoruz.

Önemli Not: `find` komutu yalnızca aradığınız dizinde arama yapmaz, aynı zamanda o dizinin içinde olabilecek alt dizinlerin içine de bakar.

help

Linux, bir komutu nasıl kullanacağınızı öğrenmenize veya bir komut için hangi işaretlerin (flag) mevcut olduğunu denetlemenize yardımcı olacak yerleşik araçlara sahiptir.

- help komutu:

`help` komutu, diğer bash komutları (echo, logout, pwd, vb.) hakkında yardım sağlayan yerleşik bir bash komutudur. Kullanmak istediğiniz komut hakkında bilgi almak için aşağıdaki gibi yazabilirsiniz:

```
$ help echo
```

Bu komut, `echo` komutunu çalıştırırmak istediğinizde kullanabileceğiniz açıklamayı ve seçenekleri size gösterecektir.

- --help seçeneği:

```
$ ls --help
```

man

Linux programları hakkında daha fazla bilgi edinmek istiyorsanız, `man` komutunu kullanarak man sayfalarına erişebilirisiniz. Man sayfaları, komutların ayrıntılı açıklamalarını, seçeneklerini ve kullanım örneklerini içerir.

Örneğin, `ls` komutu hakkında daha fazla bilgi edinmek için:

```
$ man ls
```

Man sayfaları bazen teknik olabilir, ancak bir komutun tüm özelliklerini öğrenmek için harika bir kaynaktır.

whatis

Bir komutun ne işe yaradığından şüphe duyuyorsanız, `whatis` komutunu kullanarak kısa bir açıklama alabilirsiniz. `whatis` komutu, komut satırı programları hakkında özlü bilgiler sağlar.

Kullanım:

```
$ whatis <komut_adı>
```

Örnek:

```
$ whatis cat
```

Bu örnekte, `cat` komutunun ne işe yaradığı hakkında kısa bir açıklama görürsünüz. Açıklama, komutun man sayfasından alınır.

alias

Uzun komutları yazmaktan yoruldunuz mu? Belki de aynı komutu tekrar tekrar mı kullanıyorsunuz?

Linux size, sık kullandığınız komutlar için takma adlar oluşturma imkanı sunar. Bu takma adlar sayesinde komutları daha kısa ve yazması daha kolay hale getirebilirsiniz.

Takma Ad Oluşturma:

Bir takma ad oluşturmak için `alias` komutunu kullanın. Takma adın ismini istediğiniz gibi seçebilirsiniz, ardından eşittir işaretini (=) yazın ve takma adın hangi komutu çalıştırmasını istediğiniz belirtin.

Örneğin, `ls -la` komutunu sık sık kullanıyorsanız, bunun için `la` adında bir takma ad oluşturabilirsiniz:

```
$ alias la='ls -la'
```

Bundan sonra, `ls -la` yazmak yerine `la` yazabilirsiniz. `la` yazdığınızda, aslında `ls -la` komutu çalıştırılacaktır.

Kalıcı Takma Adlar:

Bu komutla oluşturduğunuz takma adlar, terminal oturumunu kapattığınızda kaybolur. Eğer takma adın sürekli olarak kullanılabilir olmasını istiyorsanız, onu konfigürasyon dosyalarından birine eklemeniz gereklidir.

Genellikle bash kullanıcıları için takma adları `/home/` dizinindeki `.bashrc` dosyasına eklenir. Bu dosyayı bir metin editörü ile açıp, takma adınızı şu şekilde ekleyebilirsiniz:

```
alias la='ls -la'
```

Daha sonra dosyayı kaydedin. Artık terminal oturumunu kapatıp açsanız bile `la` takma adını kullanmaya devam edebilirsiniz.

Takma Ad Silme:

Oluşturduğunuz bir takma ada artık ihtiyacınız yoksa, `unalias` komutunu kullanarak silebilirsiniz.

```
$ unalias la
```

Bu komuttan sonra `la` takma adını kullanamazsınız.

exit

Shell'den çıkmak için aşağıdaki komutlardan birini kullanabilirsiniz:

- `exit`: Bu en yaygın çıkış komutudur.
- `logout`: `exit` komutıyla aynı işlevi görür.

Eğer terminal emülatörü kullanıyorsanız, pencereyi kapatarak da çıkabilirsiniz.

Metin İşlemleri

[Başa Dön](#)

stdout (Standard Out)

Komutların nasıl çalıştığını ve çıktı üretiklerini öğrendik. Şimdi bir sonraki konuya, yani **girdi/çıktı akışları (I/O)** konusuna geçelim. Aşağıdaki komutu çalıştırarak nasıl işlediğini görelim:

```
$ echo Hello World > peanuts.txt
```

Ne Oldu?

Bu komutu çalıştırığınız dizine gidin ve orada `peanuts.txt` adında bir dosya göreceksiniz. Dosyayı açtığınızda içinde "Hello World" yazısını göreceksiniz. Tek bir komutta birçok şey oldu, hadi gelin bunları parçalara ayralım.

echo Komutu

İlk olarak komutun ilk kısmını ele alalım:

```
$ echo Hello World
```

Bu komutun "Hello World" yazısını ekrana yazdığını biliyoruz. Peki nasıl oluyor? İşlemler, giriş almak ve çıktı döndürmek için **girdi/çıktı akışları (I/O)** kullanır. Varsayılan olarak, `echo` komutu klavyeden **standart girdi (stdin)** alır ve **standart çıktı (stdout)** olarak ekrana yazdırır. Bu nedenle, `echo Hello World` yazdığınızda ekranda "Hello World" görürsünüz.

Yönlendirme Operatörü

Ancak I/O yönlendirme, bize daha fazla esneklik sağlayarak bu varsayılan davranışını değiştirmemize izin verir. Komutun `>` simbolünden sonraki kısmına bakalım:

```
>
```

`>` simbolü, standart çıktıının nereye gideceğini değiştirmemizi sağlayan bir **yönlendirme operatöründür**. `echo Hello World` komutunun çıktısını ekrana yazdırmak yerine bir dosyaya göndermemizi sağlar. Dosya zaten yoksa, bizim için oluşturur. Ancak, dosya zaten varsa, üzerine yazar (kullandığınız shell'e bağlı olarak bunu önlemek için bir shell işaretini ekleyebilirsiniz).

Standart Çıktı Yönlendirme

Yani standart çıktı yönlendirme böyle çalışır!

Dosyaya Ekleme

Peki ya `peanuts.txt` dosyasının üzerine yazmak istemezsek? Neyse ki, bunun için de bir yönlendirme operatörü var: >>

```
$ echo Hello World >> peanuts.txt
```

Bu komut, "Hello World" yazısını `peanuts.txt` dosyasının sonuna ekler. Dosya zaten yoksa, tipki `>` yönlendiricisi gibi bizim için oluşturur.

stdin (Standard In)

Önceki derste standart çıktı (stdout) akışlarını farklı şekillerde kullanabileceğimizi öğrendik (örneğin ekran veya bir dosya). Aynı şekilde standart giriş (stdin) akışlarını da farklı kaynaklardan kullanabiliriz. Klavyeden gelen veriler varsayılan standart giriş kaynağı olsa da, dosyaları, diğer işlemlerin çıktılarını ve terminali de stdin olarak kullanabiliriz.

Örnek: stdin Yönlendirme ile Dosya Kopyalama

Önceki derste oluşturduğumuz `peanuts.txt` dosyasını kullanalım. Bu dosyanın içinde "Hello World" yazısı olduğunu hatırlayın.

```
$ cat < peanuts.txt > banana.txt
```

Standart çıktı yönlendirmede `>` simbolünü nasıl kullandık, aynı şekilde standart giriş yönlendirmede de `<` simbolünü kullanıyoruz.

Normalde `cat` komutunda, bir dosya ismi verirsiniz ve bu dosya standart giriş (stdin) haline gelir. Bu örnekte, `peanuts.txt` dosyasını standart giriş olarak kullanmak için yönlendirdik. Daha sonra, `cat peanuts.txt` komutunun çıktısı olan "Hello World" metni, `banana.txt` adında yeni bir dosya yönlendirildi.

Açıklama:

- `cat` komutu, varsayılan olarak standart girişten (stdin) okuyup standart çıktıyı (stdout) ekrana yazar.
- `< peanuts.txt` kısmı, `peanuts.txt` dosyasının içeriğini standart giriş akışına yönlendirir. Yani, `cat` komutu sanki klavyeden "Hello World" yazmış gibi davranışır.
- `> banana.txt` kısmı ise standart çıktı akışını `banana.txt` dosyasına yönlendirir. Böylece, `cat` komutunun "Hello World" çıktısı bu dosya yazıılır.

Sonuç:

Bu komutu çalıştırığınızda, `banana.txt` adında yeni bir dosya oluşur ve içinde "Hello World" yazısı yer alır. Özette, bu komut `peanuts.txt` dosyasının içeriğini `banana.txt` dosyasına kopyalamış olur.

stderr (Standard Error)

Şimdi biraz farklı bir şey deneyelim. Sisteminizde olmayan bir dizinin içeriğini listelemeye çalışalım ve çıktıyı yine `peanuts.txt` dosyasına yönlendirelim.

```
$ ls /fake/directory > peanuts.txt
```

Bu komutu çalıştırığınızda ekranda aşağıdaki gibi bir mesaj görmelisiniz:

```
ls: cannot access /fake/directory: No such file or directory
```

Muhtemelen şu anda, bu mesajın dosyaya yazdırılması gerektiğini düşünüyorsunuz. Aslında burada devreye giren başka bir I/O akışı var: **standart hata (stderr)**. Standart çıktı (stdout) akışından tamamen farklı olan standart hata akışı, varsayılan olarak çıktısını da ekrana gönderir. Yani, standart hata çıktısını farklı bir şekilde yönlendirmeniz gereklidir.

Ne yazık ki, standart hata yönlendirme sembollerini (< veya >) kadar kolay değildir, ancak dosya tanımlayıcıları kullanılarak yapılabilir. Bir **dosya tanımlayıcısı**, bir dosyaya veya akışa erişmek için kullanılan negatif olmayan bir sayıdır. Dosya tanımlayıcıları hakkında daha sonra daha ayrıntılı bilgi edineceğiz, ancak şimdilik standart giriş (stdin), standart çıktı (stdout) ve standart hata (stderr) için dosya tanımlayıcılarının sırasıyla 0, 1 ve 2 olduğunu bilmeniz yeterlidir.

Şimdi standart hata çıktısını dosyaya yönlendirmek istiyorsak şöyle yapabiliriz:

```
$ ls /fake/directory 2> peanuts.txt
```

Bu komutta, standart hata mesajlarını `peanuts.txt` dosyasına yazdırılmış olduk.

Peki hem standart hata hem de standart çıktıyı `peanuts.txt` dosyasına yazdırmak istersek ne yapabiliriz? Bunu da dosya tanımlayıcıları ile yapabiliriz:

```
$ ls /fake/directory > peanuts.txt 2>&1
```

Bu komut, `ls /fake/directory` komutunun sonuçlarını `peanuts.txt` dosyasına gönderir ve ardından 2>&1 ile standart hatayı standart çıktıının yönlendirildiği yere yönlendirir. İşlem sırası burada önemlidir. 2>&1, standart hatayı standart çıktıının işaret ettiği yere gönderir. Bu durumda standart çıktı bir dosyaya işaret ettiğinden, 2>&1 de standart hatayı bir dosyaya gönderir. Yani `peanuts.txt` dosyasını açarsanız, hem standart hata hem de standart çıktı mesajlarını göremelisiniz. Yukarıdaki komut yalnızca standart hata çıktısı ürettiği için her ikisini de görmeyebilirsiniz.

Hem standart hata hem de standart çıktıyı bir dosyaya yönlendirmenin daha kısa bir yolu vardır:

```
$ ls /fake/directory &> peanuts.txt
```

Peki tüm bu gereksiz hata mesajlarından kurtulmak ve standart hata mesajlarını tamamen yok saymak istersek ne yapabiliriz? Çıktıyı `/dev/null` adlı özel bir dosyaya yönlendirebilirsiniz. Bu dosya, herhangi bir girişi yok sayar.

```
$ ls /fake/directory 2> /dev/null
```

pipe ve tee

Komut deneyelim:

```
$ ls -la /etc
```

Çok uzun bir öğeler listesi göreceksiniz, aslında okuması biraz zor. Bu çıktıyı bir dosyaya yönlendirmek yerine, çıktıyı `less` gibi başka bir komutta görebilsek harika olmaz mı? Evet yapabiliriz!

```
$ ls -la /etc | less
```

Dikey çubukla temsil edilen pipe operatörü `|`, bir komutun standart çıktı (`stdout`) verisini alıp başka bir işlemin standart girdi (`stdin`) verisi haline getirmemizi sağlar. Bu durumda, `ls -la /etc` komutunun standart çıktısını alıp `less` komutuna aktardık. Pipe komutu son derece kullanışlıdır ve onu sonsuza kadar kullanmaya devam edeceğiz.

Peki ya komut çıktımı iki farklı akışa yazmak istersem? Bu, `tee` komutu ile mümkündür:

```
$ ls | tee fistık.txt
```

Ekranda `ls` komutunun çıktısını görmelisiniz ve `fıstık.txt` dosyasını açarsanız aynı bilgileri görmelisiniz!

